

Framgångsrik biblioteksverksamhet

– En rapport om hur kommunerna kan öka efterfrågan på
bibliotekstjänster

Juni 2012

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

Box 70380, 107 24 Stockholm
Tel: 08-545 132 30 Fax: 08-545 132 31
www.biblioteksforeningen.org

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	7
Inledning	8
Regressionsanalys	8
Hur kan man mäta efterfrågan?	8
Faktorer som påverkar efterfrågan	9
Kungliga bibliotekets statistik	9
Hög efterfrågan	10
Bibliotekens utlåning	10
Att öka utlåningen	12
Barnbokslån	13
Besök	13
Att öka antalet barnbokslån	13
Att öka antalet biblioteksbesökare	14
Slutsatser	15
Appendix	17
Så beräknas efterfrågan av bibliotekstjänster	17

Satsningar ger framgångsrik biblioteksverksamhet

Rapporten *Framgångsrik biblioteksverksamhet* undersöker vad som gör folkbiblioteken attraktiva. Med hjälp av en speciell analysmetod – regressionsanalys – används biblioteksstatistiken för att undersöka vilka faktorer som leder till att fler besöker och använder bibliotek.

Svaren är ganska självklara: ju mer resurser biblioteken får, desto mer blir de använda. Exempelvis leder hög personaltäthet, ett omfattande mediebestånd, en stor andel nyförvärv, bra tillgång till datorer och ett rikt utbud av tidskrifter till ökad utlåning.

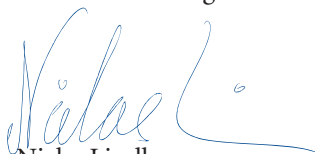
Medborgarna har behov av och efterfrågar bibliotekets tjänster. När man frågar användarna vad de tycker är viktigast på biblioteket svarar de kunnig personal. Bibliotekarien och dennes kompetens att guida i informationslandskapet och inspirera till läsning spelar alltså en avgörande roll för viljan att besöka biblioteket. Många svarar också ett bra utbud av nyutkomna böcker. Men lika viktigt är att biblioteken har ett bra utbud av böcker som annars är svåra att hitta. Många använder biblioteket för att läsa tidningar och tidskrifter – en tredjedel av männen som använder bibliotek läser tidningar och tidskrifter på plats.

För hundratusentals svenskar är biblioteket en studie- eller arbetsplats och de ger också tillgång till internet för många. 10–15 procent av användarna kommer till biblioteket för att använda internet. Folkbiblioteken gör ett ofta osynligt men oumbärligt arbete när det gäller att introducera ny teknik. Det kan vara att hjälpa användarna att betala en e-faktura eller ansöka om föräldrapenning. Det finns omkring 6 500 datorer för allmänheten vid svenska folkbibliotek. Det är värt att begrunda med tanke på att nära 1,7 miljoner svenskar beräknas ingå i det digitala utanförskapet.

Samtidigt är det en krympande andel av svenskarna som besöker folkbiblioteken och antalet lån per invånare sjunker. Den utvecklingen är inte svår att förklara. Det har försvunnit 1 400 årsverken på de svenska folkbiblioteken sedan 1990. Medieinköpsens andel av budgeten har minskat under samma period. Det totala mediebeståndet har minskat med ungefär 15 procent. Antalet tidskriftsprenumerationer har minskat med över 40 procent och att antalet tidningsprenumerationer med över 30 procent.

Biblioteksutvecklingen är inte ödesbestämd utan går att påverka. Invånarna behöver och efterfrågar bibliotek. Den nya undersökningen bekräftar det, när den visar att ekonomiska satsningar ökar efterfrågan på bibliotekstjänster.

Det kan verka självklart, men ju mer man satsar, desto bättre blir biblioteken och desto mer blir de använda. Hög personaltäthet och ett rikt utbud av barnböcker ökar barnboksutlåningen. Svårare än så är det inte.

Niclas Lindberg
Generalsekreterare Svensk Biblioteksförning

Sammanfattning

Denna rapport syftar till att utifrån Kungliga bibliotekets folkbiblioteksstatistik söka förklaringar till vad som gör bibliotek attraktiva. Rapporten är strukturerad på samma sätt som motsvarande rapport från 2007 där statistik från 2005 analyserades. Det möjliggör jämförelser mellan de två åren. Denna rapport bygger, precis som 2007 års rapport, primärt på en regressionsanalys av det statistiska materialet.

De övergripande slutsatserna är att:

- Efterfrågan på bibliotekstjänster till stor del kan förklaras av driftskostnaden för biblioteken i kommunerna. Att satsa större resurser på biblioteksverksamheten verkar helt enkelt vara den viktigaste vägen till högre efterfrågan på bibliotekens tjänster enligt resultaten av regressionsanalysen.
- Storleken på det totala bokbeståndet liksom att det tillförs nya böcker är viktigt för efterfrågan på bibliotekstjänster.
- De tjänster biblioteken erbjuder utöver bokutlåningen tenderar att påverka efterfrågan positivt. Datortjänster och antal tidskriftstitlar kan vara viktiga för att öka efterfrågan på en kommuns bibliotekstjänster.
- För att nå hög barnboksutlåning är utbudet av böcker en viktig förklaringsvariabel liksom personaltätheten. Den senare har dessutom blivit påtagligt viktigare från 2005 till 2010.
- Antalet bibliotek per invånare är en mindre viktig förklaring till hög efterfrågan. Viktigare är vad de bibliotek som redan finns har att erbjuda.

Dessa slutsatser är desamma som i rapporten från 2007 vilket är en indikation på att sambanden är strukturella och bestående snarare än slumpmässiga och tillfälliga.

Inledning

Vad är ett attraktivt bibliotek? Hur bör en kommun agera för att bygga en framgångsrik biblioteksverksamhet? Givetvis betyder ett framgångsrikt bibliotek olika saker för olika personer. Ett sätt bland flera är dock att mäta befolkningens efterfrågan på biblioteket, alltså i hur hög utsträckning invånarna använder sig av bibliotekets olika tjänster. Hög efterfrågan är med en sådan definition liktydlig med framgångsrik verksamhet.

I den här rapporten analyseras 2010 års statistik från Kungliga biblioteket för att få svar på vad som påverkar efterfrågan på bibliotek. Vilka egenskaper har de bibliotek som kan anses vara framgångsrika? Resultaten jämförs med resultaten i motsvarande rapport avseende 2005 års statistik som publicerades i en rapport från Svensk Biblioteksförning i mars 2007.

Rapporten har tagits fram av Diplomat Communications. Regressionsanalyserna har utförts av företaget Actionbase.

Regressionsanalys

Innehållet i rapporten baseras dels på enkla jämförelser av sambandet mellan olika faktorer, dels på en så kallad regressionsanalys.

Regressionsanalys är en etablerad statistisk metod som används flitigt inom till exempel nationalekonomin, bland annat för att undersöka vad som styr efterfrågan på en viss vara eller tjänst.

I regressionsanalysen har vi testat vilken betydelse ett stort antal faktorer har för efterfrågan. Det betyder att analysen till exempel kan peka på hur stor del av skillnaden i olika biblioteks attraktionskraft som kan hänföras till en viss egenskap. Likaså kan analysen antyda hur en viss politisk åtgärd kan komma att påverka efterfrågan.

Några faktorer visar sig då inte ha någon väsentlig påverkan och diskuteras därför inte lika utförligt i rapporten.

Hur kan man mäta efterfrågan?

Enligt traditionell ekonomisk teori kan en individs efterfrågan på en viss vara eller tjänst beskrivas som en funktion av bland annat priset på varan och individens inkomster, alltså hur mycket konsumenten har att röra sig med. Ett högre pris medför i normala fall att efterfrågan sjunker, eftersom varan blir dyrare för konsumenten. På motsvarande sätt medför ökade inkomster att efterfrågan stiger, då individens köpkraft blir starkare.

I Sverige är folkbibliotekens tjänster avgiftsfria. Frånvaron av ett pris som efterfråge-reglerande mekanism skiljer därmed bibliotekstjänster från många andra tjänster. Detta innebär vidare att inte heller den potentiella konsumentens inkomst kan väntas ha någon direkt effekt på konsumtionen av bibliotekstjänster. Vid en analys av orsakerna till att människor väljer eller inte väljer att använda bibliotekstjänster måste man därför i stället fokusera på faktorer som beskriver tjänstens kvalitet.

Vi har valt att mäta efterfrågan med hjälp av följande parametrar:

totala utlåningen (dvs. böcker och AV-medier) per invånare

- boklån per invånare
- AV-utlån per invånare
- barnbokslån per invånare
- besök per invånare

Med AV-medier avses cd-skivor, DVD-filmer, dataspel och liknande.

Faktorer som påverkar efterfrågan

Vilka faktorer gör då att efterfrågan ökar eller minskar? Efterfrågan på bibliotekstjänster påverkas av en rad faktorer. Många ligger utanför det som är möjligt att påverka för beslutsfattare i kommunen. Hit hör sådant som stora avstånd, traditioner, demografisk sammansättning med mera. Med detta sagt är det ändå möjligt att konstatera väsentliga skillnader i efterfrågan på bibliotekstjänster mellan olika kommuner. Skillnaderna blir särskilt intressanta att studera i kommuner med likartade yttre förutsättningar.

Exempel på faktorer som kan ha effekt på bibliotekens attraktionskraft och som är lättare för beslutsfattare att påverka är:

- antal bibliotek per invånare
- driftskostnad per invånare
- kostnad per lån och invånare
- totalt mediebestånd per invånare
- antal böcker per invånare
- nyförvärv av böcker per invånare

Det är dessa faktorer som mäts i rapporten. Till grund för valet av dessa påverkansfaktorer ligger ett resonemang om hur olika faktorer kan antas hänga samman. Antalet bibliotek illustrerar tjänstens tillgänglighet, vilket borde öka efterfrågan. Såväl driftskostnad som kostnad per lån borde påverka tjänstens övergripande kvalitet och därmed också öka efterfrågan. Likaså kan mediebestånd, antal böcker samt nyförvärv förväntas vara attraktiva egenskaper. I ett appendix till denna rapport förklaras det statistiska tillvägagångssättet närmare.

Kungliga bibliotekets statistik

Tidigare hade Statens kulturråd uppgiften att sammanställa och årligen presentera Sveriges officiella biblioteksstatistik. Från och med 2011 blev Kungliga biblioteket ansvarig myndighet för biblioteksstatistiken. Statistiken är dock sammanställd och presenterad på i exakt samma sätt som när Kulturrådet svarade för statistiken.

Statistikuppgifterna som ligger till grund för denna regressionsanalys är således hämtade ur statistik som Kungliga biblioteket presenterat över folkbibliotekens verksamhet för 2010 i rapporten *Bibliotek 2010*. 2007 års rapport bygger på Kulturrådets statistik avseende 2005 som är publicerad i skriften *Kulturen i siffror 2006:2 – Folkbiblioteken 2005*.

Folkbiblioteksstatistiken rymmer fakta om verksamheten i folkbiblioteken, kommun för kommun och uppdelat i dussintals olika kategorier.

Hög efterfrågan

Låt oss nu titta på vad som förklarar hög efterfrågan på de olika typerna av bibliotekstjänster.

Bibliotekens utlåning

Regressionsanalysen av 2010 års statistik visar, precis som analysen av 2005 års statistik, att den viktigaste förklaringen till hög utlåning per invånare är en hög kostnad för bibliotekstjänsterna per invånare. Analysen indikerar att en fördubbling av kostnaderna medför en ökning av utlåningen med 25 procent. Detta är en något lägre siffra än 2007, vilket betyder att det statistiska sambandet mellan hög utlåning per invånare är något svagare i 2010 års statistik än i 2005 års dito.

Även mediebestånd per invånare och böcker per invånare har ett förklaringsvärde för variationer i total utlåning per invånare. Detta förklaringsvärde är starkare i 2010 års statistik än i 2005 års siffror. En fördubbling av mediebeståndet per invånare skulle statistiskt öka utlåning per invånare med 14,5 procent och en fördubbling av nyförvärvet av böcker per invånare skulle öka utlåning per invånare med 11,7 procent. Detta förutsatt att kostnaderna är konstanta. Om kostnaderna samtidigt tilläts öka skulle efterfrågan öka än mer.

Att hög total utlåning sammanhänger med hög andel nyförvärv per invånare indikeras också av det faktum att bland de 50 kommunerna som har högst total utlåning per invånare återfinns 33 på listan över de 100 kommuner som har högst andel nyförvärv. Bland de 50 kommuner som har lägst total utlåning återfinns 31 på listan över de 100 kommuner som har lägst andel nyförvärv. Detta bekräftar en motsvarande observation gjord på 2005 års statistik. En annan observation som visar på sambandet är att de 25 kommuner som har högst total utlåning per invånare har en genomsnittlig nyförvärvssiffra per invånare som är drygt dubbelt så hög som riksgenomsnittet.

När det gäller utlån av cd-skivor, DVD-filmer, dataspel och liknande (AV-utlån) visar regressionsanalysen att variablerna AV-bestånd per invånare och totalt antal datorer tillgängliga för allmänheten förklarar 25 procent av variationen i AV-utlåning mellan landets kommuner. Av dessa två variabler har antal tillgängliga datorer minst betydelse för efterfrågan på AV-lån.

Analysen visar att den viktigaste variabeln är beståndet av AV-medier. En fördubbling av AV-beståndet kan väntas resultera i en 40-procentig ökning av AV-utlånen. Detta ska jämföras med att motsvarande siffra för 2005 års statistik var 56 procent. AV-beståndets betydelse som förklaring till AV-utlån har med andra ord sjunkit mellan mätåren.

I genomsnitt uppgår den totala utlåningen (böcker, cd-skivor, DVD-film osv) på landets folkbibliotek till 7,3 volymer per invånare och år. I Upplands-Bro, som har lägst utlåning i landet, lånas 3,4 volymer per invånare och år. I Emmaboda, som har högst utlåning, är motsvarande siffra nästan fyra gånger så hög.

Utlåningen av e-böcker ökar mycket snabbt. Totalt sett lånades 68 procent fler e-böcker 2010 än 2009, totalt 464 491 stycken. I årets rapport har vi därför adderat en analys av hur e-boksutlåningen sammanhänger med de faktorer som utlåningen av böcker prövats mot. Dessa är antal bibliotek/invånare, driftskostnad/invånare, mediebestånd/invånare, böcker/invånare samt nyförvärv böcker/invånare.

Av de undersökta variablerna är det endast det totala mediebeståndet per invånare som påverkar e-boksutlåningen. En ökning med 10 procent av mediebeståndet kan förväntas ge en ökning i form av 4 procent högre e-boksutlåning. Sammantaget indikerar analysen att e-boksutlåningen styrs av andra faktorer än de som analyserats här.

Den totala utlåningen fortsätter sedan många år tillbaka att minska. Under 2010 rapporterades totalt 69,3 miljoner lån vilket kan jämföras med 70,4 miljoner år 2009. De tryckta medierna utgör 83 procent av den totala utlåningen. Den absoluta majoriteten, 91 procent, av utlånen var böcker i någon form, tryckta böcker, e-böcker, talböcker eller ljudböcker. Resterande andel var olika typer av AV-medier. Hälften, 49 procent, av utlånen av tryckta media var barnböcker. E-bokslånen kraftiga ökning förklarar dock bara till en liten del minskningen av utlån av tryckta böcker, tidningar och tidskrifter.

Den viktigaste förklaringen till variation i boklån per invånare är kostnader per invånare. Tio procent högre kostnader per invånare medför en ökning av boklån per invånare med 2,5 procent. Tio procent större mediebestånd medför 1,9 procent fler boklån per invånare och en fördubbling av nyförvärv av böcker per invånare kan väntas medföra en ökning med tolv procent av boklånen per invånare. Detta är ett samband som är starkare i 2010 år statistik än i 2005 års dito.

Böcker i olika former svarar för 91 procent av bibliotekens utlåning. Det innebär att förklaringarna till variationer i variabeln boklån per invånare påminner mycket om förklaringarna till variationer i den totala utlåningen, som beskrivits ovan.

Högst total utlåning per invånare och år		
1	Emmaboda	13,5
2	Bollebygd	12,8
3	Borgholm	12,8
4	Stenungsund	12,7
5	Tingsryd	12,7
6	Åsele	12,7
7	Höganäs	12,5
8	Bjurholm	12,4
9	Dorotea	12,4
10	Härryda	11,5

Flest boklån per invånare och år		
1	Emmaboda	12,6
2	Bjurholm	11,4
3	Tingsryd	11,2
4	Åsele	11,1
5	Höganäs	10,9
6	Borgholm	10,9
7	Borås	10,7
8	Dorotea	10,4
9	Övertorneå	10,4
10	Härnäs	10,2

Flest e-bokslån per invånare och år		
1	Bollebygd	1,93
2	Stenungsund	1,44
3	Mörbylånga	1,24
4	Nora	1,23
5	Vilhelmina	1,23
6	Vadstena	1,23
7	Borgholm	1,20
8	Karlskoga	1,17
9	Dorotea	1,14
10	Lund	1,09

Att öka utlåningen

För att öka den totala utlåningen inkl boklånen bör kommuner satsa på att:

- bevilja större anslag till biblioteken
- förbättra de totala mediebestånden
- avsätta större resurser för nyförvärv av böcker

För att öka antalet AV-lån per invånare bör kommuner dessutom satsa på att:

- utöka beståndet av AV-medier
- utöka antalet datorer tillgängliga för allmänheten

För att öka e-bokslåningen bör kommuner satsa på att:

- förbättra de totala mediebestånden

Barnbokslån

Volymen på utlåningen av barnböcker skiljer sig från övriga lån. Personaltäthet har här en mer avgörande betydelse jämfört med övriga utlån. Detta samband var tydligt i 2005 års statistik och är än tydligare i 2010 års siffror.

Regressionsanalysen visar att nästan hälften av variationen i barnbokslån per invånare kan förklaras av variablerna: årsverken barn och ungdomar per invånare (med vilket menas personaltätheten i bibliotekens barn- och ungdomsverksamhet) samt barnböcker per invånare.

Antalet bibliotek har ingen signifikativ påverkan på antalet barnbokslån. En fördubbling av antalet årsverken barn och ungdomar per invånare skulle däremot öka barnboksutlåningen med 16 procent, och en fördubbling av antalet barnböcker skulle medföra en 30-procentig ökning av barnboksutlåningen.

Att det finns ett påtagligt samband mellan antalet barnbokslån och antalet barnböcker visar också det faktum att de av de 50 kommuner som har högst antal barnbokslån per barn återfinns 33 stycken på listan över de 100 kommuner som har flest antal barnböcker per barn. Bland de 50 kommuner som har lägst total utlåning av barnböcker per barn finns samtidigt 37 stycken på listan över de 100 kommuner som har lägst antal barnböcker per barn.

Om man granskar de 25 kommuner som har högst total utlåning av barnböcker per barn finner man att dessa kommuner har i genomsnitt tre gånger fler barnböcker per barn jämfört med genomsnittskommunen i riket. Liknande observationer gjordes i 2005 års statistik vilket gör att det finns goda belägg för att hävda att storleken på barnboksbeståndet har stor betydelse för barnboksutlåningen.

Barn i åldern 0-14 år är generellt sett mer aktiva låntagare än övriga åldersgrupper. I snitt ligger antalet boklån per barn och år på 18,0, att jämföra med den totala utlåningen per invånare som ligger på 7,3. Antalet boklån per barn och år varierar från drygt fem i Danderyd till omkring 50 i Emmaboda och Bjurholm.

Att öka antalet barnbokslån

För att få fler barnbokslån per barn bör kommuner satsa på att:

- öka personaltätheten i bibliotekens barn- och ungdomsverksamhet
- utöka de totala bestånden av barnböcker
- förbättra de totala mediebestånden

Besök

På biblioteken kan alla fritt söka kunskap, mötas och få nya idéer. Det kan vara en av anledningarna till att biblioteken är den samhällsinstitution som flest svenskar har förtroende för. Sju av tio har mycket stort, eller ganska stort förtroende för biblioteken och hela 98 procent av svenskarna har någon gång besökt ett bibliotek.

Driftskostnaderna per invånare har absolut störst betydelse som förklaringsvariabel till antalet besök per invånare. En tioprocentig kostnadsökning skulle medföra en ökning av antalet besök per invånare med fem procent. Detta är en markant förstärkning av sambandet jämfört med 2005 då motsvarande siffra var två procent.

En fördubbling av antalet tidsskriftstitlar medför att besöken kan väntas öka med 15 procent. Även det totala antalet datorer som är tillgängliga för allmänheten kan vara en faktor för att locka till sig nya besökare. En ökning av antalet datorer med tio procent skulle öka antalet besök per invånare med drygt en procent.

Precis som i 2005 års siffror saknar antal bibliotek och antal böcker, signifikant förklaringsvärde för antalet besök per invånare.

Flest antal besök per invånare och år		
1	Åre	41,5
2	Oxelösund	19,4
3	Pajala	18,9
4	Nacka	17,4
5	Vindeln	15,2
6	Härryda	15,1
7	Bräcke	14,3
8	Söderköping	14,3
9	Essunga	14,0
10	Hämösand	13,9

Att öka antalet biblioteksbesökare

För att få fler biblioteksbesökare per invånare bör kommuner satsa på att:

- bevilja större anslag till biblioteken
- utöka antalet tidsskriftstitlar
- utöka antalet datorer

Slutsatser

Den övergripande slutsatsen är att efterfrågan på bibliotekstjänster till stor del kan förklaras av driftskostnaden för biblioteken i kommunerna. Att satsa större resurser på biblioteksverksamheten verkar helt enkelt vara den viktigaste vägen till högre efterfrågan på bibliotekens tjänster enligt resultaten av regressionsanalysen. Detta samband är markant, särskilt när det gäller besök där sambandet har stärkts mellan 2005 och 2010. Även när det gäller utlån är sambandet starkt om än något svagare i 2010 års siffror än i 2005 års.

Självfallet är det dock inte så att alla kommuner som har höga driftskostnader har hög efterfrågan. Inte heller är det så att alla kommuner som har låga driftskostnader har låg efterfrågan. I nedanstående tabell listas de tio kommuner som lyckats bäst med att förena låga driftskostnader med hög utlåning.

I genomsnitt uppgår den totala driftskostnaden per invånare till 385 kr per invånare och år i landets kommuner. I Örnsköldsvik uppgår den totala driftskostnaden per invånare och år till 215 kr. Det placerar Örnsköldsvik på plats 3 i listan över de kommuner som har lägst totala driftskostnad per invånare och år. Samtidigt har man i Örnsköldsvik en total utlåning på 9,3 volymer per invånare och år. Motsvarande genomsnittssiffra för riket är 7,3. 56 kommuner har en högre siffra än Örnsköldsvik i denna variabel. Det ger Örnsköldsvik en sammanvägd rankingsiffra på 60, vilket gör dem bäst i landet.

Slutsatsen är att Örnsköldsvik kommun lyckats mycket bra med att förena hög efterfrågan, mätt som total utlåning per invånare och år, och låga driftskostnader per invånare och år. Två kommuner i listan nedan var med även på motsvarande lista 2005. Dessa två är Nässjö som 2005 var bäst och som nu är näst bäst och Täby som 2005 återfanns på plats 6 och som nu hamnar på plats 4. Dessa kommuner har uppenbarligen hittat en modell för sin biblioteksverksamhet som lyckas förena låga driftskostnader med hög utlåning.

Bästa kombination av driftskostnader och totala utlån						
		Driftskostnad		Total utlåning		Sammanvägd ranking
		Total driftskostnad (kr) per invånare och år	Nationell ranking	Total utlåning per invånare och år	Nationell ranking	
1	Örnsköldsvik	215,4	3	9,3	57	60
2	Nässjö	272,7	22	9,4	53	75
3	Hudiksvall	291,4	35	9,2	60	95
4	Täby	269,2	20	8,8	76	96
5	Ockelbo	162,9	1	8,2	96	97
6	Kungsbacka	319,8	61	9,9	40	101
7	Lerum	287,9	32	8,8	78	110
8	Alingsås	290,6	34	8,8	77	111
8	Filipstad	303,6	47	9,0	69	116
10	Älvsbyn	367,9	112	10,7	21	133

Storleken på det totala bokbeståndet är viktig för efterfrågan på bibliotekstjänster, precis som att det tillförs nya böcker till biblioteken. En möjlig tolkning är att potentiella låntagare, som i dagsläget inte lånar böcker, skulle kunna lockas till biblioteken om ett större nyförvärv av böcker ägde rum. Denna slutsats är särskilt intressant i ljuset av den snabba ökningen av utlåning av e-böcker.

Vidare är det slående att de tjänster biblioteken erbjuder utöver bokutlåningen tenderar att påverka efterfrågan positivt. Tillgång till datorer och tidningsprenumerationer kan med andra ord vara viktiga för att öka efterfrågan på en kommuns bibliotekstjänster.

När det gäller barnboksutlåning är utbudet av böcker den viktigaste förklaringsvariabeln, men personaltätheten är en faktor som blivit påtagligt viktigare mellan 2005 års och 2010 års statistik. Även när det gäller AV-utlåningen har utbudet ett mycket högt förklaringsvärde.

Ett viktigt resultat i regressionsanalysen av både 2005 års och 2010 års statistik är att antalet bibliotek per invånare är en mindre viktig förklaring till hög efterfrågan. Viktigare är vad de bibliotek som redan finns har att erbjuda. Kvalitet verkar alltså även på detta område vara viktigare än kvantitet.

Appendix

Så beräknas efterfrågan av bibliotekstjänster

Konsumtionen av bibliotekstjänster har bestämts med utgångspunkt från följande generella linjära efterfrågefunktion:

[Ekvation 1.0]

$$u = \sum \beta_1 \text{ bib} + \sum \beta_2 \text{ kostinv} + \sum \beta_3 \text{ kostlan} + \sum \beta_4 \text{ medie} + \sum \beta_5 \text{ bok} + \sum \beta_6 \text{ nybok} + \varepsilon$$

där $\sum$ indikerar att vi undersöker samtliga kommuner, β_i indikerar koefficienten framför respektive förklarande variabel, samt ε indikerar residualen (det vill säga feltermen). Följande bokstäver representerar respektive variabel:

u   logaritmerad total utlåning/invånare

bib   logaritmerat antal bibliotek/invånare

kostinv logaritmerad driftskostnad/invånare

kostlan logaritmerad kostnad/lån

medie   logaritmerat mediebestånd/invånare

bok   logaritmerat antal böcker/invånare

nybok   logaritmerat antal nyförvärv av böcker/invånare